

Nieuwe uitgaven

L. FRANÇOIS, *Les mémoires d'un orangiste: L.A. Reyphins, Ex-président de la Seconde Chambre des Etats généraux, 1835*, Ac. Brussel, Kon. Commissie voor Geschiedenis, 1989, 288 blz.

Uit het Koninklijk Huisarchief in Den Haag, waar dit merkwaardige en onbekend gebleven manuscript ca. 160 jaar bewaard is gebleven, heeft Dr. François het opgediept en thans voor een groter publiek van vakgenoten en belangstellenden op voortreffelijke wijze toegankelijk gemaakt. Dat dit in het Frans gebeurt lijkt plausibel, daar de memoires, in het hs. 483 blz. lang, in 1835 in die taal waren gesteld en de betrekkelijk bondige inleiding en noten daaraan toe zijn gevoegd en ermede in harmonie zijn gebracht.

Over de Vlaamse Beweging stricto sensu valt weinig te vernemen gezien het vroege jaar van het neerschrijven. Wel valt veel interessants te ontdekken over de houding tussen 1815 en 1830 van een tot het hoogste politieke cenakel toegelaten intimus en prominente figuur. Van een orangist dus, als men bij het gebruiken van dit woord enkele vertrouwde types van orangisten uitschakelt: en wel

1. diegenen die aan het Verenigd Koninkrijk ook na 1830 trouw bleven o.w.v. taalkundige en culturele overwegingen;
2. diegenen die het rijk dienden o.w.v. handels- en industriële belangen en de lucratieve export naar de koloniën;
3. diegenen die vooral de Koning dienden o.w.v. dynastische trouw en ten dele ook in het geloof van de vorstelijke uitverkiezing en een door God gewild absolutisme.

Niets van dat alles weegt door bij de intrigerende en bescheiden politicus die Reyphins was. Een man geboren in 1767 te Roesbrugge-Haringe in de verre Westhoek uit een oud patriciërs geslacht, dat ook gevestigd was in het Ieperse en het Poperingse, en met enige politieke macht en contacten.

Louis-Augustin was de zevende van vijftien kinderen; twee van zijn broers werden priester en stonden bij het ingaan van de Franse tijd in de oppositie: zij weigerden in 1797 de eed op de constitutie af te leggen en werden door de Fransen gedeporteerd, waarbij de ene stierf en de tweede na een avontuurlijke tocht vanuit Guyana via Paramaribo en Engeland in 1802 terug in het Veurne-Ambachtse opdoek, om er in 1802 alweer pastoor te Westvleteren te worden. Reyphins bleef vrijgezel: de resterende broers hadden geen mannelijke naamdragers meer, zodat de naam uitstierf en Reyphins' handschrift via een mysterieus gebleven H. de P. na de lente van 1839 in het bezit van Willem I kwam.

Veel is er niet over hem bekend: wel dat hij rechten moet hebben gestudeerd te Leuven en vòòr 1792 als raadgever-pensionaris een ambt uitoefende te Veurne of te Ieper, en dat hij als principieel tegenstander van het Franse regime geen functie heeft aanvaard, niet onder het Directoire noch onder het Consulaat. Wel werd hij onder het Keizertrijk in 1810-11 plaatsvervangend rechter te Ieper, wat hij bleef tot 1826. Ondertussen was hij door Willem I in 1815 tot lid van de Tweede Kamer voor West-Vlaanderen benoemd: er bestonden van zijn zijde geen politieke bezwaren meer en de familiale invloed kon spelen.

Bepalend zullen ook zijn uit 1811 daterende contacten met handelaars in Amsterdam zijn geweest: hij werd voorstander van de eenheid van Noord en Zuid en zag daar de voordelen van in. Bij de goedkeuring van de grondwet (met de fameuze „arithmétique à l' hollandaise”) stemde hij tegen, omdat hij de paritaire verdeling van de Staten-generaal tussen Noord en Zuid onrechtvaardig achtte: hij was voor de proportionele verdeling van de zetels volgens inwonersaantal en gold dus als een opponent. Hij had zitting in de Tweede Kamer tot 1830 en vervulde zijn ambt met ongewone plichtsbetrachting en ernst, zodat hij van de oppositie naar het establishment opschoof en voorzitter werd van de Tweede Kamer voor 1826-27 en 1828-29. Geleidelijk was echter zijn ergernis gegroeid bij de stroom van petitie's die hem als voorzitter bereikten en die hem als ernstig liberaal en verlicht politicus tot wanhoop brachten; bij een correcte verdeling van de macht tussen volk/resp. staat en vorst hoorde de staatsmachine soepel en efficiënt te lopen; door een strikte toepassing van de grondwet had men geen belang bij vrijvingen, die door een aantal opstokers met behulp van het nog onvoldoende onderwezen en beschaafde volk werden uitgelokt. Hij besloot daaruit dat men voorrang hoorde te geven aan het onderwijs, een staatszaak, en dat de rol van de Kerk beperkt moest blijven tot geloofszaken. De staat diende voorlopig nog te worden bestuurd door een intellectuele minderheid in samenwerking met de koning. Na 1830 geraakte hij zelfs overtuigd van de voorkeur voor een beperkte Staatsraad i.p.v. een woelig en turbulent parlement: zijn uiteenzettingen hierover kwamen logisch, helder, gespeend van humor en... vervelend over.

Naarmate zijn afstand tot het politieke leven groeide — na okt. 1830 (Antwerpen, in het kielzog van de Prins van Oranje) —, had hij zich ambteloos te Brussel teruggetrokken, verbitterd, ontmoedigd en geïsoleerd, uitgerangeerd ook, want niet bruikbaar of manipuleerbaar door de „rebellen” van de revolutie. Het was pas in 1835 dat hij besloot zijn standpunten te verduidelijken, want na Nothombs verdediging van de revolutie (1833), de repliek van Keverberg (1834) en van Gerlache (1842) wilde hij protesteren tegen de voorstelling van zaken door de revolutionairen in de pers; deze riskeerde geschiedenis te worden (als ze niet werd weersproken) en zou het goedgelovige volk verder misleiden en afleiden van de beschaving, of, zoals hij het zelf uitdrukt: „par l'esprit de perturbation qu'a avancé la crise actuelle, les erreurs sur les hommes et sur les choses se répandaient d'une manière effrayante et l'on prévoyait la force du

torrent de mensonges qui allait nous entraîner, si la révolte venait à être couronnée de succès: décorée du nom de révolution et qui plus est de révolution glorieuse, tout ce qui lui appartient est entré dans le domaine de l'histoire; et des événements qui partent de l'origine la plus ignoble, la plus odieuse, se présentent à l'histoire avec la prétention d'en être traités avec dignité". Zodat hij het zijn taak achtte, door de punctuele behandeling van de ideale regeringsvorm, „de payer mon tribut à la vérité et contribuer à la défendre contre ses ennemis qui sont en même temps ceux de ma patrie, qu'ils ont désolée en la couvrant de honte et en l'empêchant de marcher dans la voie de la civilisation". Een soort omgekeerde geschiedenis dus, die toch — niettegenstaande het zeurderig gelijk hebben — tot nadenken aanspoort.

Ada Deprez